

УДК 727.054:727.4

Шахрай Н.І., доцент
Шмельова О.Є., магістр
Київський Національний Університет Технологій та Дизайну, м. Київ,
Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНТЕР'ЄРУ НАВЧАЛЬНИХ АУДИТОРІЙ ТВОРЧОГО НАПРЯМУ ВНЗ АРХІТЕКТУРНО- МИСТЕЦЬКОГО ПРОФІЛЮ

Анотація. У статті здійснюється аналіз сучасного стану творчих аудиторій державних ВНЗ архітектурно-мистецького профілю та особливостей формування навчального середовища у аналогічних сучасних закордонних закладах. Виявлено основні недоліки учбових приміщень українських ВНЗ та визначено ключові сучасні тенденції у проектуванні навчального середовища для архітекторів та дизайнерів, з метою подальшої розробки рекомендацій щодо адаптації існуючих учбових приміщень до цих тенденцій.

Ключові слова. вищі навчальні заклади архітектурно-мистецького профілю, дизайн аудиторій, інтер'єр навчального середовища.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день, однією з проблем вищої профільної архітектурно-мистецької освіти в Україні є невідповідність існуючих учбових приміщень новітнім тенденціям та потребам сучасного освітнього процесу. З одного боку, існують розроблені норми та правила проектування, згідно яких будуються нові приміщення та адаптуються вже існуючі. Загалом такі норми містять у собі ряд чітких вимог, яких необхідно дотримуватися. З іншого боку, вони здебільшого орієнтовані на використання стандартного обладнання, яке наразі є застарілим, не завжди відповідають багатofункціональності та різноманітності процесів притаманних творчим дисциплінам, не містять у собі чітких рекомендацій щодо художньо-естетичного оформлення учбових приміщень та не відповідають сучасним уявленням про роль психологічного та педагогічного аспекту в освітньому процесі. Проведене дослідження показало, що у багатьох вищих навчальних закладах України типові учбові приміщення є одноманітними та монофункціональними.

Аналіз останніх досліджень. Проблемам проектування вищих навчальних закладів повсякчас приділялось багато уваги. Проектуванню освітнього середовища вищих навчальних закладів та їх комплексів безпосередньо архітектурно-мистецького профілю були присвячені дисертаційні дослідження Є.К. Рябової [7], А.Т. Газізової [2], але слід зазначити, що увага приділялась архітектурному проектуванню навчальних комплексів в цілому. Дослідження сучасних лабораторій проектування у ВНЗ було виконано Н.В. Скляренко [8]. Питання становлення і розвитку вищої профільної освіти та педагогічної взаємодії учасників навчального процесу досліджували Л. Оружа [5] та О.В. Гончар [3]. Дослідження щодо формування креативного навчального середовища з урахуванням психологічних особливостей студентства належать І.В. Подорожній [6].

Формулювання цілей статті. Визначити особливості формування інтер'єру навчальних аудиторій творчого напрямку ВНЗ архітектурно-мистецького профілю шляхом виявлення недоліків існуючих навчальних приміщень ВНЗ, та сучасних тенденцій у формуванні інтер'єру аналогічних закордонних закладів з метою створення комфортних умов для покращення та активізації навчального процесу.

Виклад основного матеріалу. Протягом останніх років світовий освітній процес зазнає фундаментальних змін. Це зумовлено насамперед такими чинниками, як стрімкий розвиток технологічного прогресу та зростання значення технологічних інновацій, проведення досліджень у галузі психології сприйняття простору, зміна уявлень про традиційну методику навчального процесу, а також зміна уподобань і смаків самих студентів [1]. Україна наразі знаходиться на шляху значних змін у соціально-економічній сфері. Оскільки університетська освіта є одним з найважливіших факторів у забезпеченні держави висококваліфікованими спеціалістами у різних галузях, вона неодмінно повинна відповідати цим змінам, сприяти трансформаційним перетворенням. За словами Міщанінова О.П. університетська освіта формує високоякісний людський капітал, який і є основним ресурсом для забезпечення

розвитку України у постіндустріальну епоху [4]. Ці зміни також поширюються і на архітектурно-мистецьку галузь вищої освіти в Україні, що у свою чергу, багато в чому ініційоване зарубіжним досвідом. В умовах стрімкого розвитку, державі, як ніколи, необхідні кваліфіковані фахівці високого рівня у галузі архітектури та дизайну, для виховання котрих необхідно створювати належні умови. Початок модернізації профільної вищої освіти – це лише одна зі складових на шляху до досягнення поставленої мети. Слід зазначити, що ще одним важливим аспектом є покращення умов навчальних приміщень, які на сьогодні перебувають у неналежному стані. Здебільшого таким приміщенням притаманна непродуманість функціонально-планувальних рішень, відсутність художньо-естетичної виразності, інтер'єр не стимулює навчального процесу та не розвиває творчих здібностей студентства. Більшість з обладнання є стандартним та застарілим, і не відповідає загальним нормам [8].

Щоб визначити сучасний стан об'єкту на території України, було здійснено натурне обстеження ряду провідних ВНЗ м. Києва архітектурно-мистецького профілю. Серед них такі вищі профільні навчальні заклади як НАОМА, КНУТД, КНУКіМ, КНУБА, КДІДПМіД ім. М. Бойчука та МІХМД ім. С. Далі. Під час обстеження було виявлено наступні типи учбових приміщень у яких викладаються профільні дисципліни: лекційна аудиторія; творча майстерня; учбовий кабінет; комп'ютерний клас.

Потокові лекції проходять у габаритних прямокутних аудиторіях без підйому (до 75 осіб) та великих лекційних аудиторіях амфітеатром (від 100 осіб). У деяких ВНЗ, в яких недостатній аудиторний фонд, присутні навчальні приміщення, які одночасно являють собою як творчу майстерню для практичних занять, так і учбовий кабінет для семінарських (рис. 1), також у таких кабінетах можуть проходити групові лекції (рис. 2). Малі площі, відсутність раціонального функціонально-планувального рішення та багатофункціональних меблів у таких приміщеннях негативно позначається на освітньому процесі та психологічному комфорті користувачів. Комп'ютерні класи являють собою учбові кабінети обладнані персональними комп'ютерами.

У комп'ютерному класі НАОМА передбачена зона для викладання лекційної частини. Загалом новими комп'ютерами обладнані КНУТД, КНУКіМ та МІХМД ім. С. Далі.

рис. 1. Кабінет для практичних та семінарських занять. КНУТД

рис. 2. Творча майстерня з формоутворення. КДІДПМіД ім. М. Бойчука

На основі аналізу характеристик обстежених ВНЗ, виявлено ряд особливостей їхніх інтер'єрів. Загалом для навчальних приміщень характерні наступні недоліки:

- недостатня площа навчальних приміщень;
- непродумана інфраструктура приміщень;
- відсутнє функціональне зонування при багатофункціональному призначенні приміщення;
- замкнена структура навчальних приміщень;
- бідне художньо-естетичне оформлення;
- неякісне штучне освітлення;
- стандартне обладнання та меблі;
- відсутність належного технічного забезпечення;
- відсутність наочно-методичного забезпечення безпосередньо у навчальному приміщенні, та зони для його зберігання.

Загальною перевагою для всіх обстежених ВНЗ виявилось якісне природне освітлення, у тому числі верхнє (КНУБА). Порівняно якісне художньо-естетичне оформлення інтер'єру представлено у КНУКіМ та МІХМД ім. С. Далі.

Окремо слід звернути увагу на оформлення зон із кращими студентськими роботами. Здебільшого такі зони не мають чіткого принципу оформлення, не виділені в інтер'єрі та хаотично розміщені на вільних стінах навчальних приміщень і коридорів. Винятком є КНУКіМ, де кращі роботи чітко розміщені на стінах уздовж коридорів та підсвічені світильниками спрямованого світла. У КДІДПМіД ім. М. Бойчука, такі зони не виділені в інтер'єрі, але мають чіткий принцип розміщення, згідно якого кращі роботи з предмету вивішуються у хронологічному порядку від 1-го до 5-го курсу, та являють собою дієву наочно-методичну базу для студентів. Також у багатьох ВНЗ було виявлено відсутність рекреаційних зон безпосередньо біля навчальних приміщень, окрім КНУБА та КНУКіМ, в останньому коридори обладнані м'якими меблями.

Узагальнення результатів аналізу новітніх корпусів профільних ВНЗ дає змогу виявити основні тенденції у формуванні простору сучасного навчального середовища. Їхні архітектурні та інтер'єрні рішення не є типовими, а навпаки унікальними для кожного випадку. В таких новітніх ВНЗ, як Школа архітектури ім. С. Абедьяна при університеті Бонд (Квінсленд, Австралія), Манчестерська Школа Мистецтв (Манчестер, Великобританія), Гонконгський Інститут Дизайну (Гонконг, Китай), Центральний Коледж Мистецтв та Дизайну ім. Св. Мартіна (Лондон, Великобританія), Коледж поліграфії та графічного дизайну (Мельбурн, Австралія) та Архітектурний коледж Умео (Умео, Швеція) було реалізовано найсучасніші принципи формування навчального середовища, а саме: врахування психології сприйняття простору, впровадження новітніх технологій у формування навчального середовища, реалізація соціально-педагогічної взаємодії учасників навчального процесу, демократизація та гуманізація навчального процесу та інші. Творчо переосмисливши ці принципи та реалізувавши їх в унікальних будівлях нових навчальних корпусів, лабораторій та робочих зон, архітектори надали розвитку новій університетській освіті [1].

Таке середовище являє собою сукупність спеціально розроблених умов, які сприятимуть розвитку творчості та креативності у студентів, стимулюватимуть

у них інтерес до самоосвіти [6]. Так, наприклад, у Манчестерській Школі Мистецтв (рис. 3), архітекторами успішно була реалізована задача з ліквідації меж між навчанням та професійним життям, яка спонукає студентів до творчої взаємодії. З цією ж метою у Школі архітектури ім. С. Абедьяна (рис. 4) реалізована концепція відкритого простору. Слід зазначити також, що розглянуті корпуси вище вказаних навчальних закладів було збудовано «з нуля» або, як у випадку з Центральним Коледжем Мистецтв та Дизайну ім. Св. Мартіна, пристосовано ангарну будівлю великої площі, тому архітектори мали можливість заздалегідь розпланувати усі необхідні функціональні зони, не порушуючи логічних комунікаційних зв'язків між ними.

*рис. 3. Манчестерська Школа Мистецтв.
Манчестер, Великобританія*

*рис. 4. Школа архітектури ім. С.
Абедьяна при університеті Бонд. Квінсленд,
Австралія*

Для того щоб отримати базу для розробки рекомендацій щодо покращення умов навчального середовища профільних ВНЗ на території України, здійснено аналіз закордонного досвіду проектування новітніх ВНЗ, і виявлені наступні загальні риси їх інтер'єрного простору:

- великі площі засклення та якісне природне освітлення;
- якісне штучне загальне та місцеве освітлення, з використанням новітніх технологій;
- зручні, сучасні дизайнерські меблі, здебільшого розроблені під кожен з типів навчального приміщення;
- реалізована концепція відкритого простору;

- великі площі навчальних приміщень;
- якісне технічне забезпечення;
- облаштовані зони самостійної підготовки;
- продумана інфраструктура та функціонально-зонавальні рішення;
- якісно оформлені експозиційно-виставкові зони;
- належна увага приділена комунікативно-рекреаційним зонам;
- унікальні архітектурно-інтер'єрні рішення з використанням сучасних матеріалів.

Означені кроки у проектуванні вищих навчальних закладів покликані створити креативне навчальне середовище для майбутніх архітекторів та дизайнерів.

Висновки. Здійснене дослідження досвіду проектування ВНЗ архітектурно-мистецького профілю показало, що норми, згідно яких спроектовані існуючі та будуються нові типові ВНЗ на території України, не є актуальними відносно новітніх світових тенденцій проектування аналогічних об'єктів. Проведений аналіз дав змогу виявити ряд особливостей, необхідних при формуванні інтер'єрного простору навчальних аудиторій. Серед даних особливостей доречно виділити наступні: гнучкість, трансформованість та багатосценарність навчального простору; залежність інтер'єру учбового приміщення від специфіки викладання спеціалізованих дисциплін та психологічних особливостей учасників навчального процесу; відповідність сучасним тенденціям у світовому освітньому процесі та технічному забезпеченні.

Перспективи досліджень. На базі цих досліджень в подальшому планується розробка концепції експериментальної моделі «універсальної творчої аудиторії» та рекомендацій щодо її адаптації до існуючих приміщень.

Література

1. *Kramer S. Colleges&Universities. EducationalSpaces. - BraunPublishing, 2010.- 272 p.*
2. *Газизова А.Т. Архитектурная типология учреждений системы непрерывного архитектурно-художественного образования (на примере Самарской области) : дис. ... канд. архитектуры : 18.00.02 / А.Т. Газизова. – Самара, 2006. – 153 с.*

3. Гончар О.В. Педагогічна взаємодія учасників навчального процесу в системі вищої освіти України (історико-педагогічний аспект): монографія. - Харків: ХНАДУ, 2011. - 424 с.
4. Мещанінов О.П. Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні: теорія і методика: автореф. дис. на здобуття наук. Ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 – «Теорія та методика професійної освіти» / О.П. Мещанінов. – Київ, 2005. – 41с.
5. Оружа Л. Підготовка майбутніх фахівців з дизайну у вищому навчальному закладі : монографія / Л. Оружа; Мист. ін-т худож. моделювання та дизайну ім. С. Далі. – К., 2011. – 187 с.
6. Подорожня І.В. Креативне середовище як необхідна умова творчої самореалізації студентів / І.В. Подорожня // Освіта та наука в умовах глобальних викликів: IV міжнародн. наук.-практ. конф., 10-12 черв. 2011 р. : тези доп. – Судак, 2011. – С. 224.
7. Рябова Е.К. Архитектурное формирование образовательной среды зданий творческих вузов : автореферат дис. ... кандидата архитектуры : 05.23.20 / Е.К. Рябова. – Екатеринбург, 2012. – 26 с.
8. Склярєнко Н.В. Дослідження сучасних лабораторій проектування у вищих навчальних закладах України / Н.В. Склярєнко, Т.Б. Боярчук Т.Б. // Вісник ХДАДМ. – 2010. – № 5. – С. 96-101.

Аннотація

Шахрай Н.И., Шмелева А.Е. «Особенности формирования интерьера учебных аудиторий творческой направленности в вузах архитектурно-художественного профиля». В статъе проводится анализ текущего состояния творческих аудиторий государственных вузов архитектурно-творческого профиля и особенностей формирования учебной среды в аналогичных современных зарубежных заведениях. Выявлены основные недостатки учебных помещений украинских вузов и определены ключевые современные тенденции в проектировании учебной среды для архитекторов и дизайнеров.

Ключевые слова. высшие учебные заведения архитектурно-творческого профиля, дизайн аудиторий, интерьер учебной среды.

Annotation

Shakhrai N., Shmeliyova O. "Peculiarities of formation of a creative direction auditorium interior of HEIs of Architectural and Art profile". This article analyzes the current state of the creative classrooms at State Schools of Architectural and Art profile and features of educational environment formation in similar modern foreign educational institutions. The article identifies basic disadvantages of classrooms in Ukrainian Schools and key current trends in the design of educational environment for architects and designers for further developing of recommendations for adaptation of existing classrooms to these trends.

Keywords. schools of architectural and art profile, classrooms' design, learning environment interior.